

Instytut Pamięci Narodowej

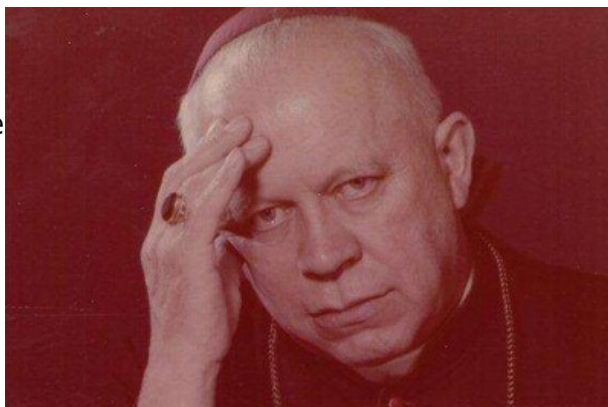
<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/176047,Arcybiskup-Ignacy-Tokarczuk-10-rocznica-smierci.html>
20.04.2024, 05:42

Arcybiskup Ignacy Tokarczuk - 10. rocznica śmierci

Data publikacji 27.12.2022

„Biskup niezłomny”, „podpora dla opozycjonistów”, bezwzględny krytyk komunizmu. Życiorys arcybiskupa był wpisany w XX-wieczną historię Polski, a jego postęga duszpasterska wykraczała poza ramy diecezji przemyskiej. Była istotna nie tylko dla niej, ale i niezwykle ważna dla Kościoła katolickiego w Polsce i jego kondycji w momencie, gdy upadał komunizm.

Arcybiskup Ignacy Tokarczuk urodził się 1 lutego 1918 r. w Łubiankach Wyższych koło Zbaraża. W 1925 r. rozpoczął naukę w szkole powszechnej w rodzinnej miejscowości. Od roku szkolnego 1931/1932 uczył się w Państwowym Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza w Zbarażu. **Maturę zdał w 1937 r. Następnie wstąpił do lwowskiego Seminarium Duchownego oraz został studentem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.**

Wybuch II wojny światowej zmusił alumna Tokarczuka do przerwania studiów. 17 września 1939 r. Łubianki Wyższe, gdzie wówczas przebywał, zostały zajęte przez wojska sowieckie. **Zagrożony poborem do Armii Czerwonej, na początku 1940 r. zaczął się ukrywać.** Do Lwowa powrócił we wrześniu 1940 r. Dzięki sfałszowaniu paszportu mógł kontynuować studia w konspiracyjnym Seminarium Duchownym. Wówczas też uzyskał prawo pobytu we Lwowie. Uniknięcie „branki” w szeregach Armii Czerwonej umożliwiło mu podrobione zaświadczenie sowieckich władz wojskowych. **Święcenia kapłańskie otrzymał 21 czerwca 1942 r. we Lwowie z rąk ks. biskupa Eugeniusza Baziaka.**

Pierwszą placówką, w której pełnił posługę duszpasterską, była parafia Złotniki w dekanacie podhajeckim. **22 lutego 1944 r. uniknął śmierci z rąk członków OUN-UPA.** Dzień później wyjechał do Lwowa, gdzie pracował jako wikariusz w parafii pw. św. Marii Magdaleny. Prowadził także posługę duszpasterską w kościele filialnym we Lwowie-

Kulparkowie. Lwów opuścił w listopadzie 1945 r. Nigdy już do niego nie powrócił.

W październiku 1946 r. ks. Tokarczuk rozpoczął studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, na którym w 1951 r. uzyskał stopień naukowy doktora filozofii. Pełnił funkcję asystenta na Wydziale Filozofii KUL, prowadził też zajęcia w Seminarium Duchownym w Lublinie. **W proteście przeciwko wprowadzeniu na KUL komunistycznej organizacji młodzieżowej - Związku Młodzieży Polskiej - w 1952 r. zrezygnował z pracy na uczelni i wyjechał do Olsztyna.** Tam był wykładowcą w Seminarium Duchownym. W 1962 r. ks. Tokarczuk objął Katedrę Teologii Pastoralnej na Wydziale Teologicznym KUL. Biskupem przemyskim został 6 lutego 1966 r. W swoim herbie biskupim wpisał słowa Deus Caritas. Rozpoczęcie pracy duszpasterskiej w Przemyślu zbiegło się z uroczystościami tysiąclecia chrztu Polski. **W trakcie obchodów milenijnych ordynariusz głosił kazania, które uznane zostały przez Służbę Bezpieczeństwa za zawierające „wrogie akcenty”.** Obawiając się wpływu bp. Tokarczuka na nastroje społeczne, władze prowadziły działania zmierzające do podważenia jego autorytetu.

Przyjęty przez bp. Tokarczuka program budownictwa sakralnego w diecezji przemyskiej zakładał zagęszczenie sieci parafialnej przez budowę nowych świątyń (w procesie tym aktywnie uczestniczyli wierni). W latach 1966–1993 dzięki temu powstało ponad 400 kościołów. Biskup przemyski przejmował także na rzecz Kościoła rzymskokatolickiego opuszczone i niszczone cerkwie greckokatolickie. **Poza realizacją programu budownictwa sakralnego bp Tokarczuk zastąpił z głoszenia bezkompromisowych kazań oraz działań podejmowanych z myślą o tworzeniu nowych więzi społecznych w ramach Kościoła.** Kuria Biskupia w Przemyślu w latach 70. XX w. była miejscem spotkań opozycjonistów skupionych w Komitecie Obrony Robotników (później Komitet Samoobrony Społecznej KOR), Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Konfederacji Polski Niepodległej, Komitecie Samoobrony Chłopskiej Ziemi Lubelskiej, Komitecie Samoobrony Chłopskiej Ziemi Grójeckiej czy środowiska organizującego się wokół lubelskiego pisma „Spotkania”. Z pomocy bp. Tokarczuka korzystał także Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Rzeszowskiej.

Od początku posługi bp Tokarczuk traktowany był jako zdecydowany przeciwnik ustroju komunistycznego. Inwigilowano go przez sieć tajnych współpracowników, zdobywano informacje o nim z podsłuchu w pałacu biskupim. Proces ten wspomagany był za pomocą listów protestacyjnych wysyłanych przez SB i jej współpracowników z diecezji przemyskiej do Watykanu.

W latach 1967–1993 bp Tokarczuk był członkiem Rady Głównej Episkopatu Polski. W 1967 r. został przez kard. Stefana Wyszyńskiego włączony w skład Komisji Wspólnej Episkopatu i Rządu. Decyzja ta wywołała protest władz komunistycznych, co przyczyniło się do zamrożenia prac komisji aż do 1980 r. W latach 1990–1991 pełnił obowiązki jej współprzewodniczącego. Był także członkiem Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Ogólnego (1967–1989) oraz przewodniczącym Komisji „Iustitia et Pax” (1970–1972). **2 czerwca 1991 r. Ojciec Święty Jan Paweł II nadał bp. Ignacemu Tokarczukowi**

tytuł arcybiskupa ad personam.

W 1991 r. Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie (obecnie UKSW) nadała ordynariuszowi przemyskiemu tytuł doktora honoris causa. W 1992 r. abp Tokarczuk został arcybiskupem metropolitą przemyskim. Rok później przeszedł na emeryturę. Arcybiskup Ignacy Tokarczuk jest honorowym obywatelem Przemyśla, Rzeszowa, Tarnobrzega, Stalowej Woli, Jasła oraz Łańcuta. 1 czerwca 1996 r. otrzymał Nagrodę im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego za bezkompromisową służbę prawdzie. W 1997 r. został wybrany Małopolaninem Roku. W 2003 r. został odznaczony medalem Polonia Mater Nostra Est. W 2006 r. Katolicki Uniwersytet Lubelski uroczyście odnowił jego doktorat. Trzy lata później tytuł doktora honoris causa nadał abp. Tokarczukowi Uniwersytet Rzeszowski .

3 maja 2006 r. - w święto Matki Bożej Królowej Korony Polskiej i święto narodowe upamiętniające uchwalenie Konstytucji 3 maja - prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński w uznaniu znamienitych zasług dla Ojczyzny, za działalność na rzecz przemian demokratycznych i wolnej Polski odznaczył abp. Tokarczuka najwyższym odznaczeniem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej - Orderem Orła Białego.

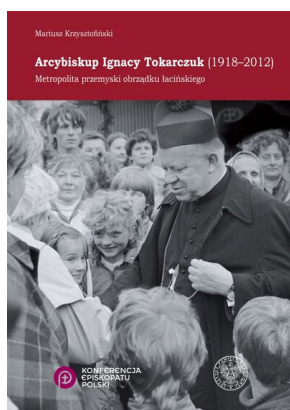
3 września 2012 r. w Przemyślu „niezlomny” abp Ignacy Tokarczuk został uhonorowany nagrodą honorową Świadek Historii przez Kapitułę, której przewodniczył ówczesny Prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Łukasz Kamiński (2011-2016).

Arcybiskup Ignacy Tokarczuk zmarł 29 grudnia 2012 w Przemyślu. 2 stycznia 2013 został pochowany w krypcie archikatedry przemyskiej.

W 2006 r. Instytut Pamięci Narodowej otworzył wystawę pt. „Arcybiskup Ignacy Tokarczuk – Kościół, władza, opór społeczny”. Na ekspozycji zgromadzono dokumenty i fotografie obrazujące drogę życiową ks. Ignacego Tokarczuka – od domu rodzinnego, poprzez studia teologiczne we Lwowie, przyjęcie święceń kapłańskich, pracę duszpasterską na terenie przedwojennego województwa lwowskiego, Śląska i Warmii, następnie pracę naukową, aż po służbę Kościołowi i Narodowi jako ordynariusz diecezji przemyskiej. Wystawa prezentowała również m.in. dokumenty i fotografie pochodzące z archiwum IPN, ilustrujące politykę prowadzoną przez władze komunistyczne wobec religii i Kościoła Katolickiego. Materiały te, nigdy dotychczas nie eksponowane ani nie publikowane, pokazywały skalę „zainteresowania”, jakim funkcjonariusze IV Departamentu MSW otoczyli osobę ks. bp. Ignacego Tokarczuka. Są to meldunki i inne dokumenty sporządzone przez Wydział I w Departamencie IV MSW, a także fragmenty wykazów „tajnych współpracowników i kontaktów polityczno-operacyjnych”, działających w otoczeniu ks. bp. Ignacego Tokarczuka.

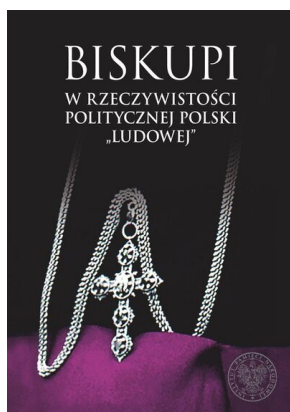

W 2019 r. nakładem wyd. IPN ukazała się książka pt. „Arcybiskup Ignacy Tokarczuk (1918 – 2012). Metropolita przemyski obrządku łacińskiego” autorstwa Mariusza Krzysztofińskiego. Album opracowany został w związku z uchwałą Sejmu RP uznającą rok 2018 rokiem abp. Ignacego Tokarczuka. Prezentuje drogę życiową i posługę duszpasterską ordynariusza przemyskiego. Poprzedzony został przedmowami Prezydenta RP Andrzeja Dudy, abp. Stanisława Gądeckiego – Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, abp Adama Szala – Metropolity Przemyskiego oraz dr. Jarosława Szarka – Prezesa IPN. [Niniejszą książkę można nabyć w naszych księgarniach stacjonarnie lub online.](#)

W 2020 r. IPN wydał książkę „Biskupi w rzeczywistości politycznej Polski ludowej” pod red. Rafała Łatki. Książka ma za zadanie przybliżyć podejście hierarchii kościelnej do rzeczywistości politycznej Polski ludowej. Celem publikacji realizowanej w ramach Centralnego Projektu Badawczego IPN „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych 1944-1989” jest przedstawienie sytuacji biskupów w realiach politycznych Polski ludowej. Chodzi nie tylko o zaprezentowanie poglądów hierarchów kościelnych, dotyczących sytuacji powojennej Polski, lecz także omówienie, w jaki sposób duchowieństwo, wierni i władze komunistyczne oceniali poglądy i postawę danego biskupa.

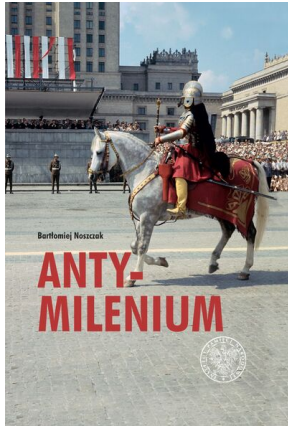
[Książkę można nabyć w naszych księgarniach stacjonarnie lub online.](#)

W 2016 r. IPN opublikował książkę pt. „Non omnis moriar. Abp Ignacy Tokarczuk we wspomnieniach”, pod red. Mariusza Krzysztofińskiego. Publikacja stanowi wkład w badania naukowe nad najnowszymi dziejami Polski oraz Kościoła katolickiego. Książkę można nabyć w Oddziale IPN w Rzeszowie.

W 2020 r. wyd. IPN wydał książkę „Antymilenium. Konflikt państwa z Kościołem na tle obchodów tysiąclecia chrztu Polski (1956–1966/1967)” autorstwa Bartłomieja Noszczaka. Gomułkowska „polityka historyczna” i świecka celebra wydarzeń historycznych, tysiąclatki, ekologia w służbie totalistycznego systemu, pogoń za obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, nerwowe dyskusje w zaciszach partyjnych gabinetów i zamieszki na ulicach polskich miast w 1966 r. – to tylko niektóre opisane tu wydarzenia. Dzięki tej książce wiedza o Polsce lat sześćdziesiątych staje się pełniejsza. Publikacja w ramach centralnego projektu badawczego IPN „Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989”. [Książkę można nabyć w naszych księgarniach stacjonarnie lub online.](#)

Zachęcamy również do zapoznania się z licznymi materiałami audio-wideo i artykułami naukowymi znajdującymi się w portalu przystanekhistoria.pl:

- Mariusz Krzysztofiński, [Życie za prawdę. Abp Ignacy Tokarczuk o bł. ks. Jerzym Popiełuszcze](#)
- Mariusz Krzysztofiński, [„Pod przykrywką” Kościoła. Duszpasterstwo Rolników w diecezji przemyskiej](#)
- Mariusz Krzysztofiński, [Lwów w pamięci arcybiskupa Ignacego Tokarczuka \(1918-2012\)](#)
- Mariusz Krzysztofiński, [Milenijna ofensywa Kościoła](#)
- Mariusz Krzysztofiński, [Kwestia poparcia społecznego dla komunistów na Rzeszowszczyźnie w latach 1944-1945](#)